

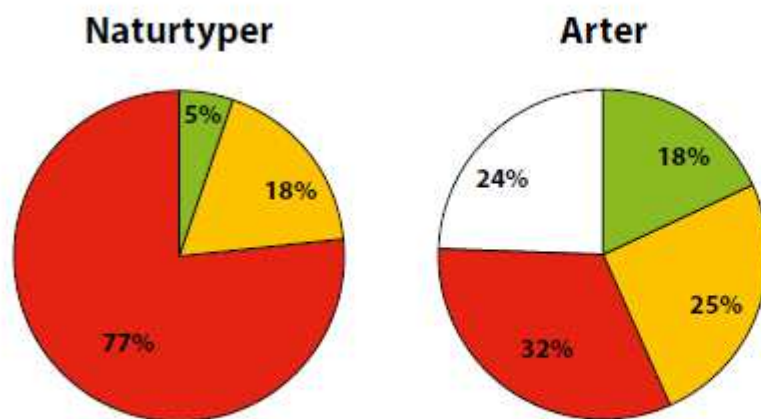
# Bevaringsstatus for naturtyper og arter 2019

## Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering

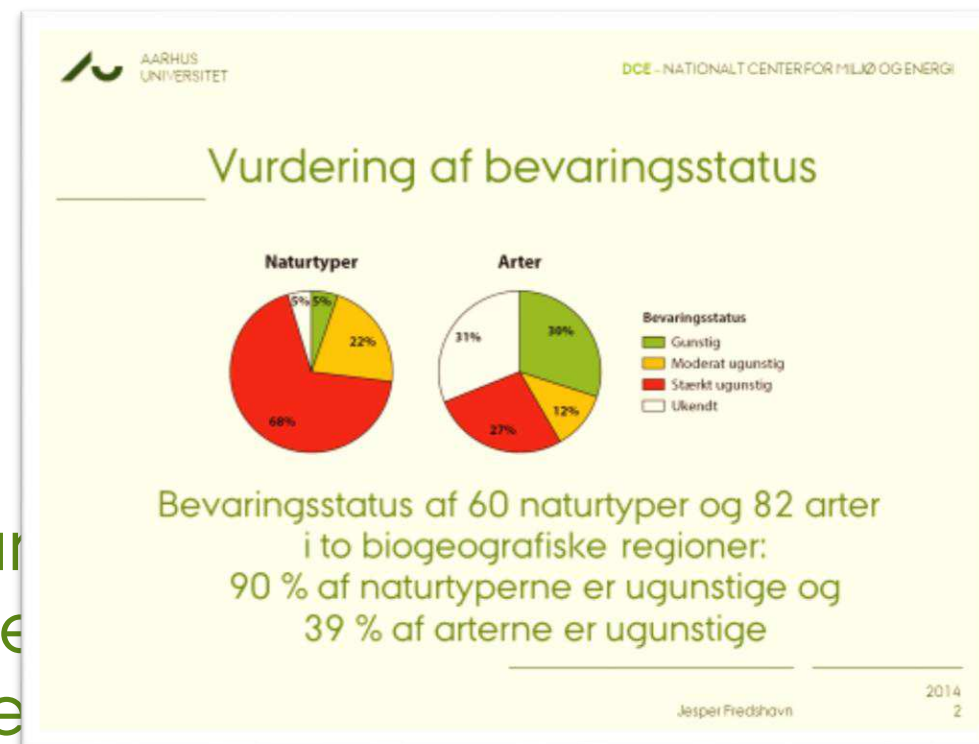
Jesper Fredshavn,  
Bettina Nygaard,  
Rasmus Ejrnæs,  
Christian Damgaard,  
Ole Roland Therkildsen,  
Morten Elmeros,  
Peter Wind,  
Liselotte Sander Johansson,  
Anette Baisner Alnø,  
Karsten Dahl,  
Erik Haar Nielsen,  
Helle Buur Pedersen,  
Signe Sveegaard,  
Anders Galatius &  
Jonas Teilmann.



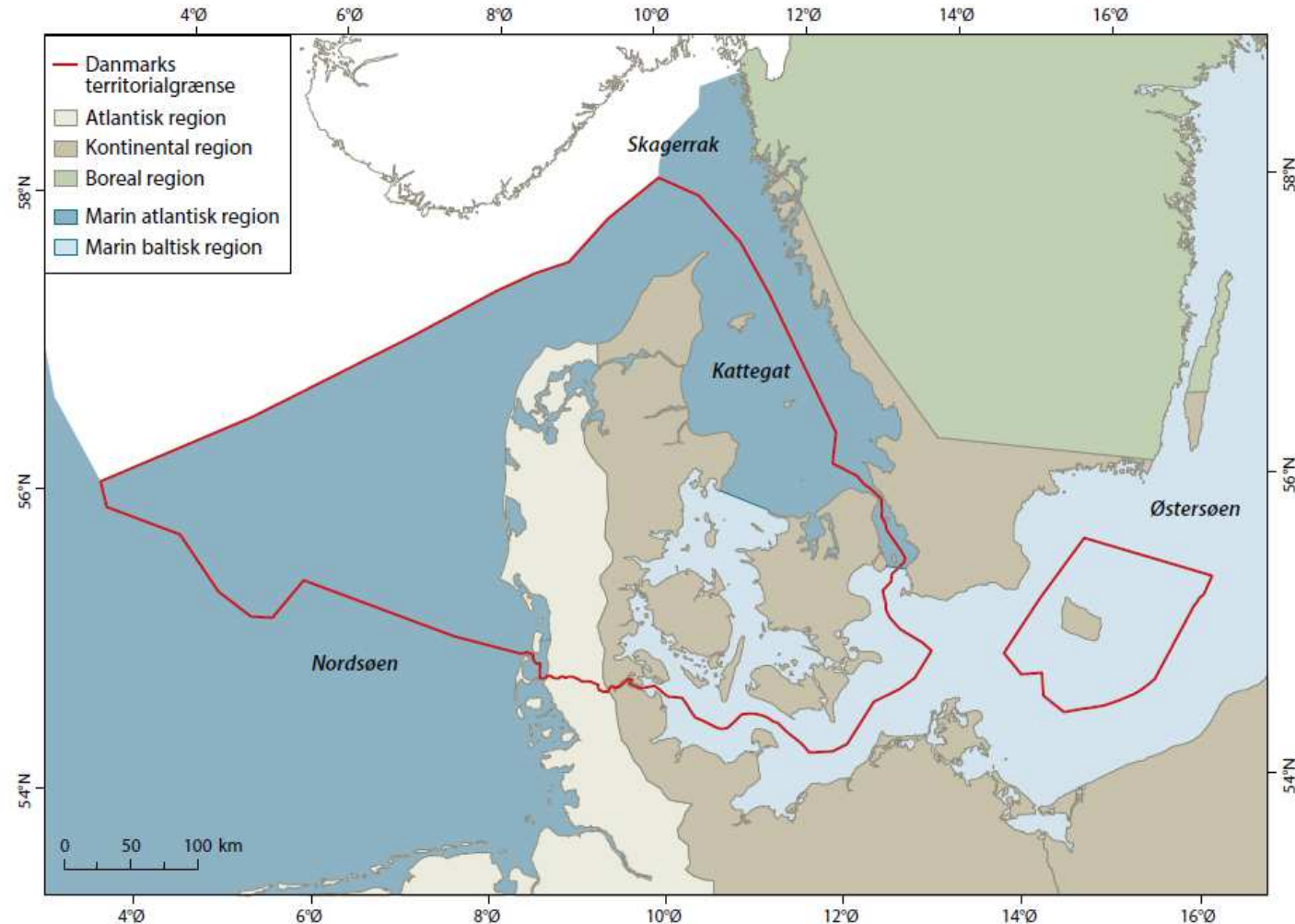
# Vurdering af bevaringsstatus 2019



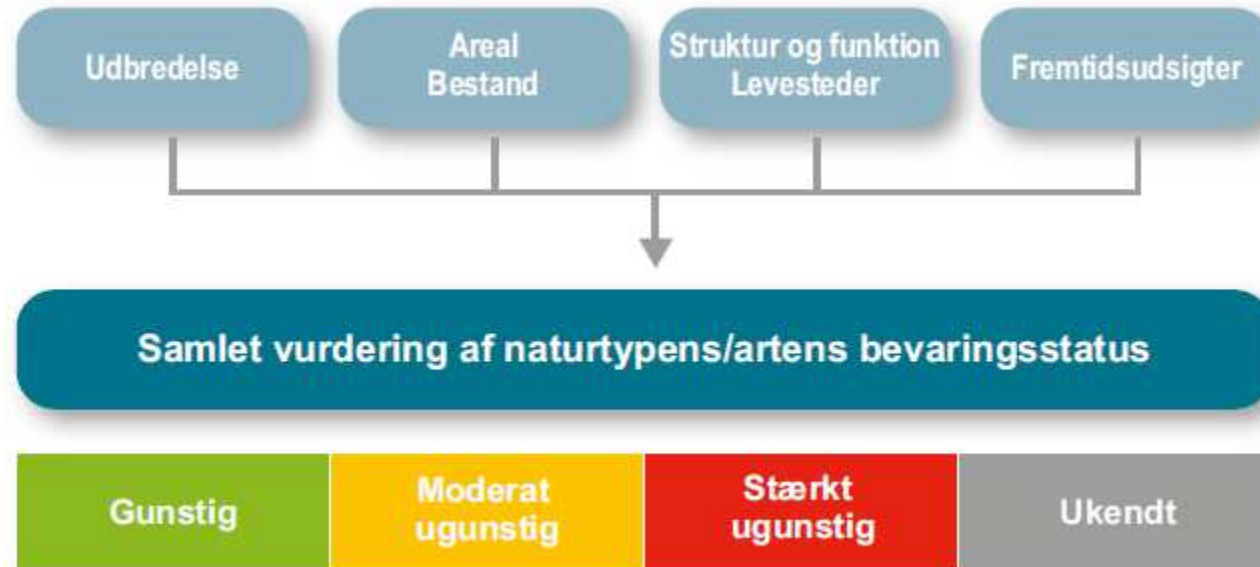
Bevaringsstatus af 60 naturtyper og 82 arter i to biogeografiske regioner:  
 95 % af naturtyperne er ugunstige og  
 57 % af arterne er ugunstige



# Biogeografiske regioner



# Vurdering af bevaringsstatus



Bevaringsstatus er et resultat af fire delstatus



## Hele landet (biogeo. regioner)



### Naturtyper

Udbredelse

Forekomstareal

Areal i god tilstand

Fremtidsudsigter

**Bevaringsstatus**

Udvikling

Påvirkningsfaktorer

### Arter

Udbredelse

Bestandsstørrelse

Levesteder

Fremtidsudsigter

**Bevaringsstatus**

Udvikling

Påvirkningsfaktorer

## 261 Natura 2000-områder



### Naturtyper

Forekomstareal

Udvikling

### Arter

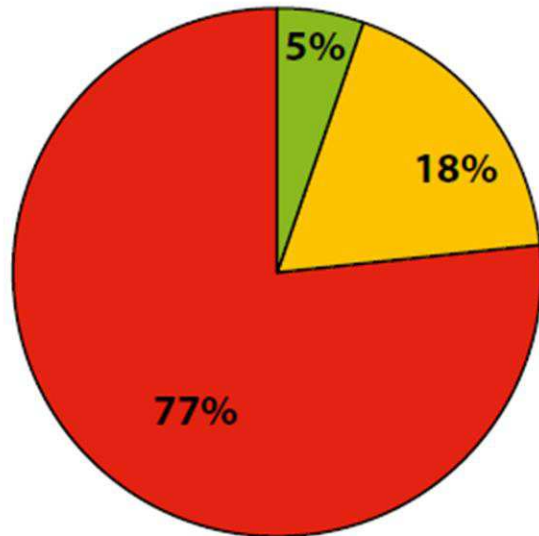
Bestandsstørrelse

Udvikling



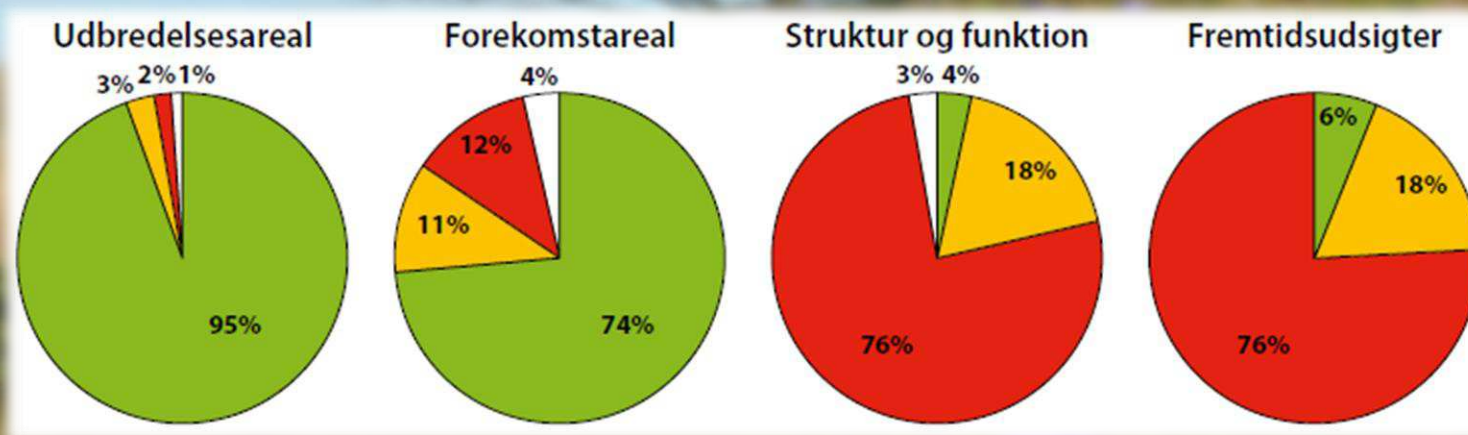
# Naturtypers bevaringsstatus

Naturtyper





# Naturtypers bevaringsstatus

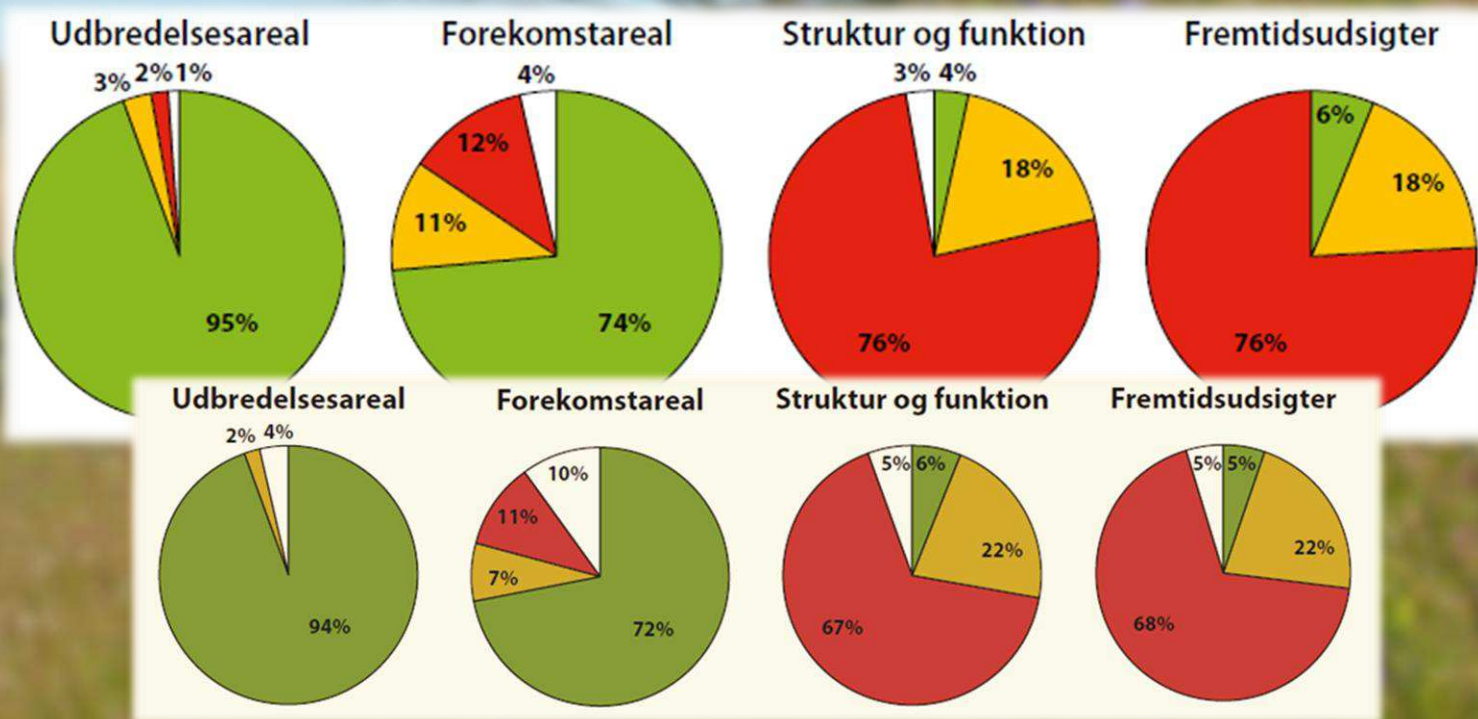


*Bevaringsstatus* er den samlede vurdering på grundlag af de fire grundlæggende statusvurderinger.

- Hvis der er fire gunstige, eller tre gunstige og én ukendt er den samlede bevaringsstatus gunstig,
- Er én eller flere delvurderinger moderat ugunstig og ingen er stærkt ugunstig, så er bevaringsstatus moderat ugunstig
- Er blot én af delvurderingerne stærkt ugunstig er bevaringsstatus stærkt ugunstig.
- I de øvrige tilfælde er bevaringsstatus ukendt






# Naturtypers bevaringsstatus

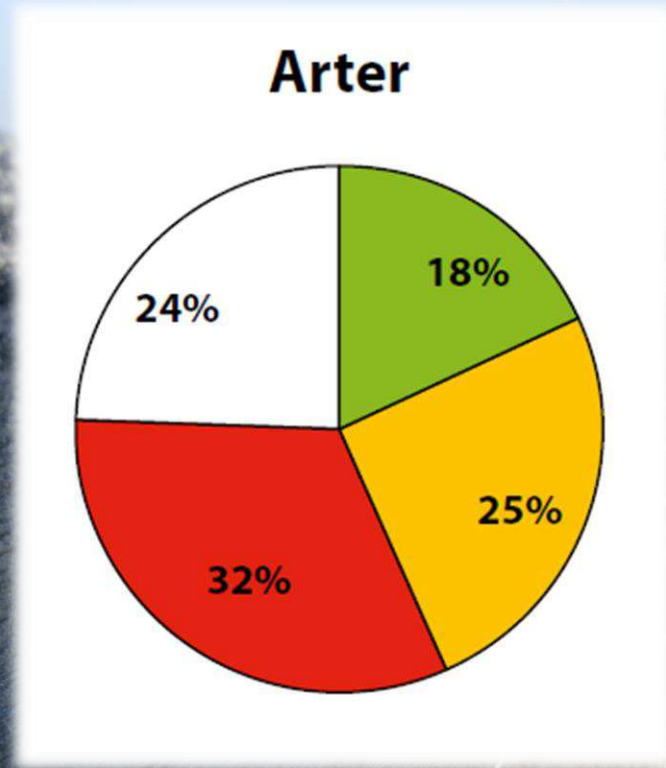




# Struktur og funktion (areal i god tilstand)

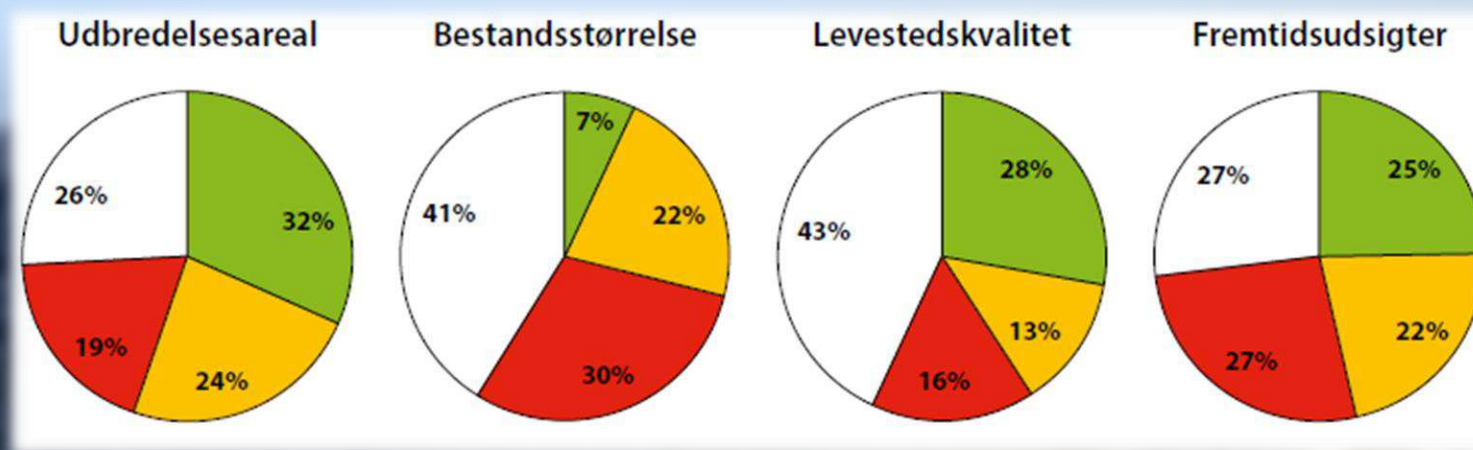
- DCE Multikriteriemodel
  - Udvalgte indikatorer fra NOVANA
  - Lempede og skærpede kriterier
  - Areal i god tilstand: opfylder alle lempede kriterier
- NOVANA indikatorer
  - Ekspertvurdering af udvalgte indikatorer
  - Areal i god tilstand, ikke-god tilstand, ukendt tilstand
- Nye retningslinjer fra EU:
  - Mere end 25 % i ikke-god tilstand: 
  - Mellem 75 og 90 % i god tilstand: 
  - Mere end 90 % i god tilstand: 

# Arters bevaringsstatus





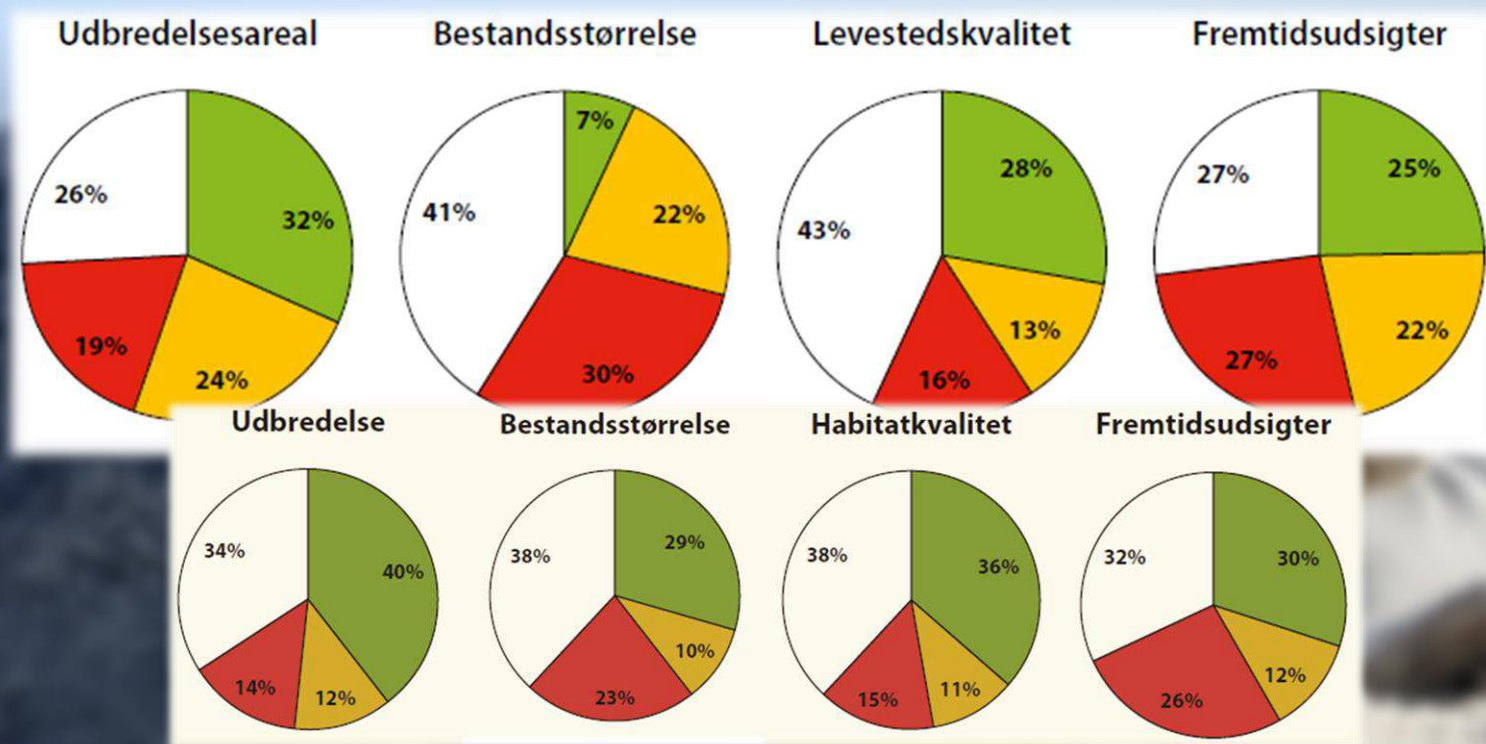
# Arters bevaringsstatus



*Bevaringsstatus* er den samlede vurdering på grundlag af de fire grundlæggende statusvurderinger.

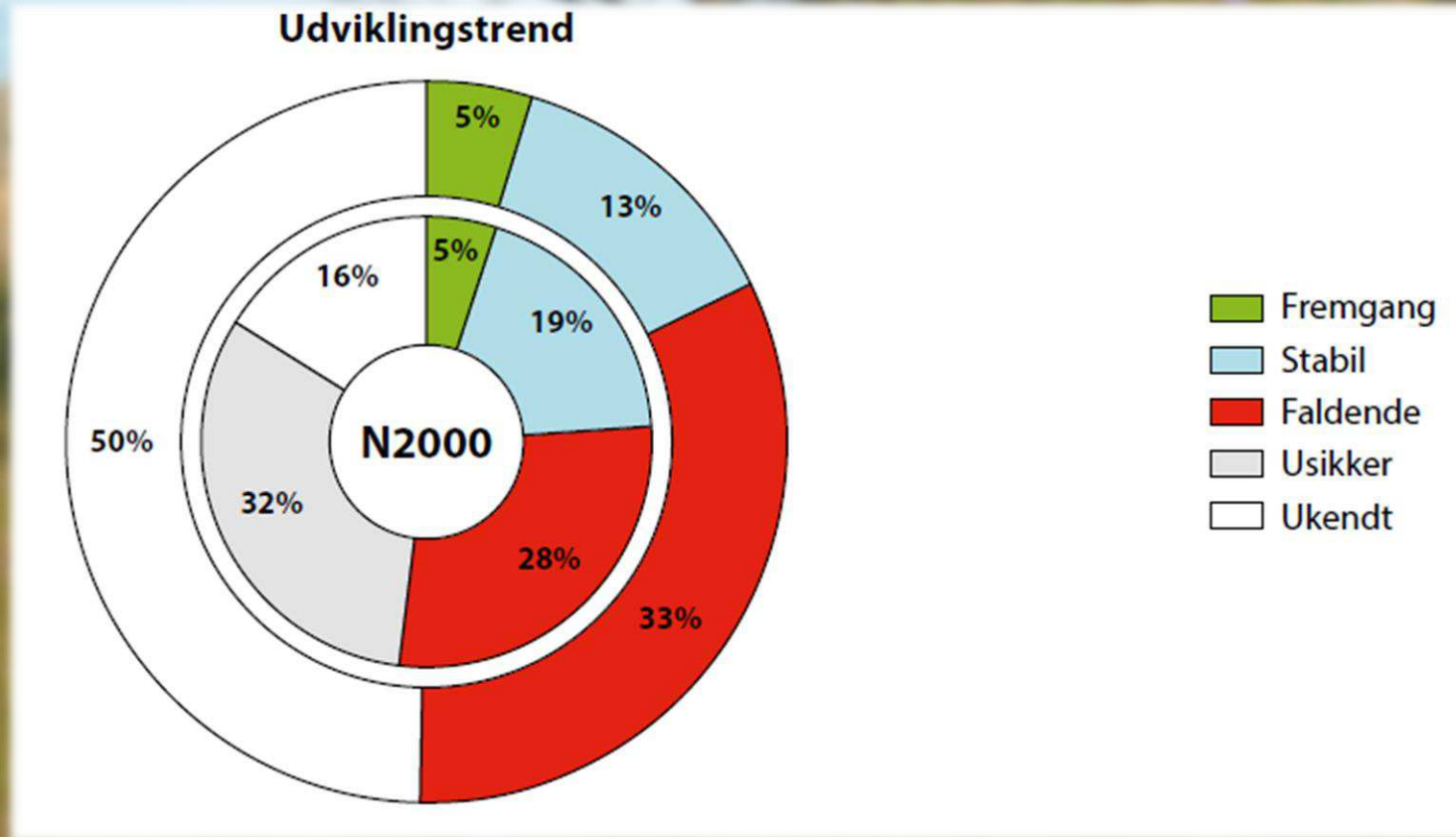
- Hvis der er fire gunstige, eller tre gunstige og én ukendt er den samlede bevaringsstatus gunstig,
- Er én eller flere delvurderinger moderat ugunstig og ingen er stærkt ugunstig, så er bevaringsstatus moderat ugunstig
- Er blot én af delvurderingerne stærkt ugunstig er bevaringsstatus stærkt ugunstig.
- I de øvrige tilfælde er bevaringsstatus ukendt

# Arters bevaringsstatus

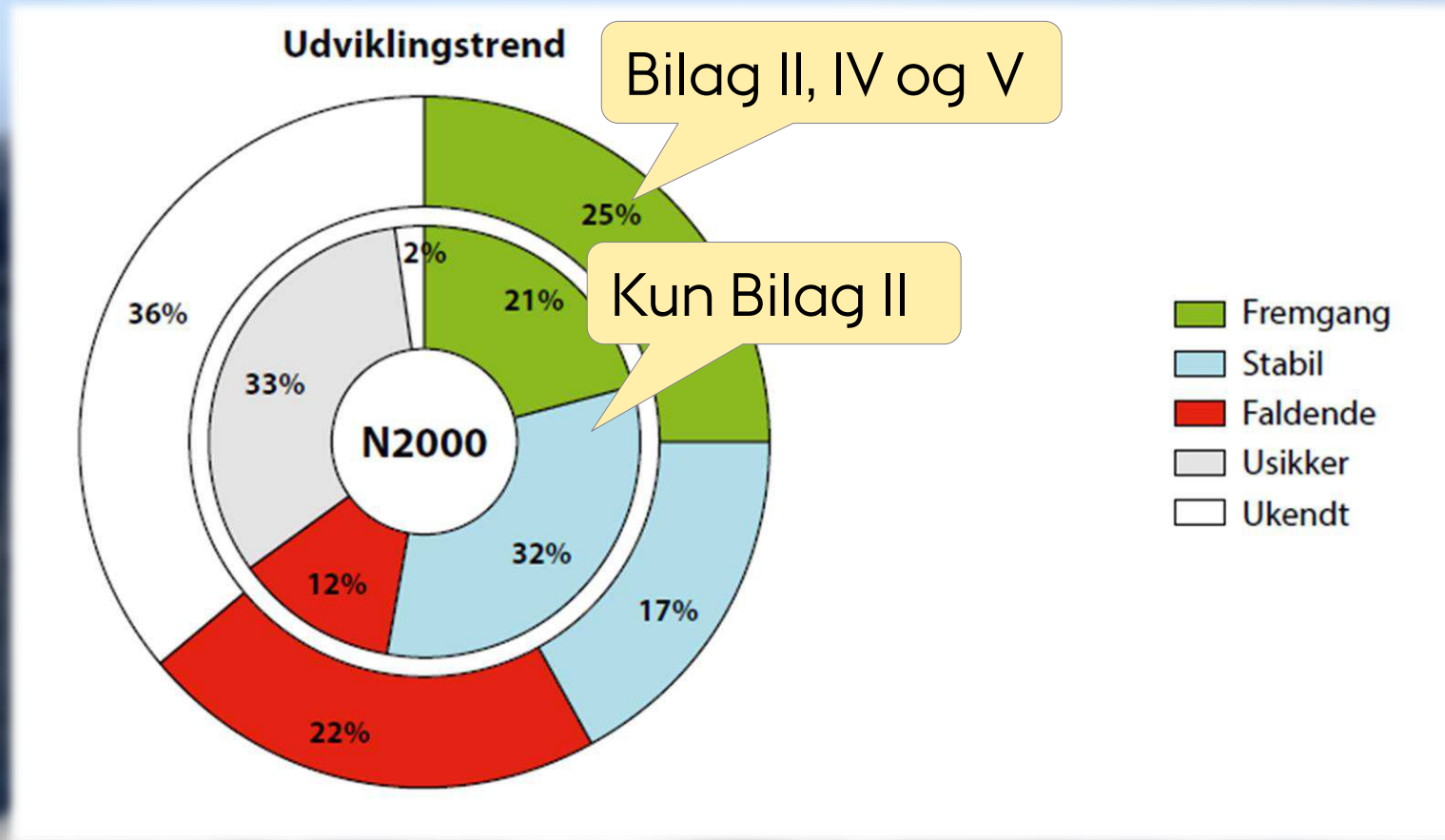




# Naturtypers udvikling i perioden 2007-2018



# Arters udvikling i perioden 2007-2018





## 2.7 Moser



Moser findes naturligt på arealer med en høj vandstand og rummer en lang række plantesamfund, hvoraf syv er omfattet af Habitatdirektivet. *Hængesæk* (7140) er en variabel naturtype, der starter ved at danne et flydende plantedække i vand, langs søer og kildevæld eller i lavninger i kær og heder. Ved tilgroning med især sphagnum-arter kan tørvelaget gradvist miste kontakt til grundvandet og den ekstremt næringsfattige og sure mosetype, *aktiv højmosse* (7110), udvikles hvor vand- og næringstilførslen alene kommer via nedbøren. Ved afvanding og/eller næringsbelastning udvikler den aktive højmosse sig til en degenereret udgave, der i Habitatdirektivet opfattes som en selvstændig naturtype, *nedbrudt højmosse* (7120). Tørveskræmning, optrædning eller naturlig dynamik kan give anledning til den sjældne na-

turtype *tørvelavning* (7150), der findes naturligt som pionervegetation på blottet tørv i højmoser og hede-moser. Naturlig dynamik omfatter fx frost- og vand-eroderede partier eller våde og tidvis oversvømmede sandflader i fugtige heder og moser, der kan udvikle sig til tørvelavninger. På kalkrig, fugtig bund med høj grundvandstand udvikles den artsrige naturtype *rigkær* (7230). Dominerer den anselige halvgræs, hvis avnekruppe, henføres naturtypen til *avneknippemose* (7210). *Kildevæld* (7220) findes hvor fremvældende kalkrigt grundvand danner frit rindende vand i hovedparten af året.

### Bevaringsstatus

Med undtagelse af hængesæk i atlantisk og aktiv højmosse i kontinental region, hvor bevaringsstatus

Tabel 2.7a. Statusvurderinger for moser i de to biogeografiske regioner. Symboler ses Tabel 2.1a side 12.

Kode	Naturtype	Udbredelse		Forekomstareal		Struktur og funktion		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
7110	Højmosse	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7120	Nedbrudt højmosse	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7140	Hængesæk	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7150	Tørvelavning	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7210	Avneknippemose	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7220	Kildevæld	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
7230	Rigkær	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕

er moderat ugunstig (da Tofte Mose udgør hovedparten af arealet), er bevaringsstatus vurderet stærkt ugunstig for alle mosetyperne i begge regioner. For alle syv naturtyper er udbredelsesområdet vurderet stabilt og tilstrækkeligt stort til en langsigtet opretholdelse. Forekomstarealet med aktiv højmosse og tørvelavning er utilstrækkeligt, mens arealet er stabilt og tilstrækkeligt stort for de øvrige. Det er ukendt om arealet med tørvelavning er stabilt. Struktur og funktion er vurderet stærkt ugunstig for alle mosetyperne, undtaget aktiv højmosse i kontinental region og hængesæk i atlantisk, hvor tilstanden er moderat ugunstig. Særligt for aktiv højmosse i atlantisk og nedbrudt højmosse i begge regioner er arealandelen i en gunstig tilstand meget lille. For de fleste mosetyper er vegetationen tydeligt præget af næringselskende arter og løvets næringsindhold tyder på en vis næringspåvirkning fra omgivelserne. Der mangler endvidere naturlige forstyrrelser (fx græsning og grundvandspåvirkning), der kan holde plantedækket i et ungt succesionsstadium med en lav og åben vegetation. Overvågningsdata viser endvidere tegn på en forværring af tilstanden i hængesæk, kildevæld og rigkær, mens tilstanden er stabil i aktive højmosse, tørvelavning og avneknippemose. Udviklingen for nedbrudt højmosse vurderes ukendt pga. ufuldstændige tidsserier.

### Påvirkningsfaktorer

De vigtigste påvirkningsfaktorer for mosetyperne er eutrofiering, ændret hydrologi og tilgroning som følge af græsningsophør. Næringsbelastning ved atmosfærisk depo-

Foto 2.7. Rigkær, Kastbjerg ådal. Henriette Bjerregaard.

Tabel 2.7b. Påvirkningsfaktorer på moser.

Kode	Naturtype	Grønning og plar	Maskinel høvlæt	Int. 5 strångræs omg.	Afvanding	Grundvandbinding	Næringsrig overfl.vand	Gøddning	Kvælstof tilførsel	Fugtning	Invasive arter
7110	Højmosse					H	M			H	M
7120	Nedbrudt højmosse					H	M			H	H
7140	Hængesæk					M	H	M	M	H	M
7150	Tørvelavning	M			M			M	H	M	H
7210	Avneknippemose	M			M	M	H	M	M		
7220	Kildevæld	M			M	H	H	M	M		M
7230	Rigkær	H	M	M	H	H	H	M	M		

sition, direkte gødskring, afdrift fra omkringliggende marker samt via overfladevand og grundvand favoriserer kvælstofelskende plantearter (særligt græsser) og forringer konkurrencevilkårene for både dværgbuske og lavtvoksende, nøjsomme urter, halvgræsser og mosser. Ændret hydrologi som følge af vandindvinding og udtørring pga. lokale grøfter og dræn sænker vandstanden og reducerer grundvandstrykket, hvilket fører til en forøget tilgængelighed af næringsstoffer og en accelereret tilgroning med vedplanter. Skygningen fra høje planter på grund af ophørt græsning medfører, at en række levesteder for varme- og lyskrævende dyr og planter i rigkær og kildevæld forsvinder. Og i rigkærene fjerner intensiv sommergræsning eller maskinel høvlæt blomsterne fra arealerne og dermed nektar og pollenkilderne til insekterne. Særligt for tørvelavning er forekomsten af de invasive vedplanter bjergfyr og sitkagran en udfordring. Endelig påvirker fragmentering struktur og funktion i tørvelavninger.

Tabel 2.7c. Udbredelses- og forekomstareal, arealandel i god tilstand samt procentandel i Natura 2000-områder og Natura 2000-udvikling for moser i de to biogeografiske regioner. Forklaring og symboler ses Tabel 2.1c side 13.

Kode	Naturtype	Udbredelse km <sup>2</sup>		Forekomstareal km <sup>2</sup>		God tilstand Pct		N2000 Pct		N2000 Udvikling	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
7110	Højmosse	2840	8320	0,51	29,5	0	9-75	78	85	⊕	⊕
7120	Nedbrudt højmosse	9940	19450	2,7	34	0-6	0-6	21	32	⊕	⊗
7140	Hængesæk	13470	29540	7,67	18,7	45-77	21-63	38	37	⊕	⊕
7150	Tørvelavning	13120	11550	3,3	0,45	39-69	22-62	45	45	⊕	⊕
7210	Avneknippemose		11715		4,04		5-45		22	⊕	⊕
7220	Kildevæld	13470	29540	0,84	8,24	2-42	3-27	36	30	⊕	⊕
7230	Rigkær	13470	29540	15	73	4-41	4-26	37	33	⊕	⊕



# Bevaringsstatus (moser)

Tabel 2.7a. Statusvurderinger for moser i de to biogeografiske regioner. Symboler ses Tabel 2.1a side 12.

Kode	Naturtype	Udbredelse		Forekomstareal		Struktur og funktion		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
7110	Højmose	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
7120	Nedbrudt højmose	○	=	○	=	○	×	○	●	○	×
7140	Hængesæk	=	=	=	=	-	-	●	●	-	-
7150	Tørvelavning	=	=	?	?	=	=	●	●	=	=
7210	Avneknippemose	○	=	○	=	○	=	○	●	○	=
7220	Kildevæld	=	=	=	=	-	-	●	●	-	-
7230	Rigkær	=	=	=	=	-	-	●	●	-	-



# Udbredelse, forekomstareal og Natura 2000

**Tabel 2.7c.** Udbredelses- og forekomstareal, arealandel i god tilstand samt procentandel i Natura 2000-områder og Natura 2000-udvikling for moser i de to biogeografiske regioner. Forklaring og symboler ses Tabel 2.1c side 13.

Kode	Naturtype	Udbredelse km <sup>2</sup>		Forekomstareal km <sup>2</sup>		God tilstand Pct		N2000 Pct		N2000 Udvikling	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
7110	Højmose	2840	8320	0,51	29,5	0	9 - 75	78	85	=	=
7120	Nedbrudt højmose	9940	19450	27	34	0 - 6	0 - 6	21	32	○	×
7140	Hængesæk	13470	29540	7,67	18,7	45 - 77	21 - 63	38	37	●	●
7150	Tørvelavning	13120	11550	3,3	0,45	39 - 69	22 - 62	45	45	=	=
7210	Avneknippemose		11715		4,04		5 - 45		22	○	=
7220	Kildevæld	13470	29540	0,84	8,24	2 - 42	3 - 27	36	30	●	●
7230	Rigkær	13470	29540	15	73	4 - 41	4 - 26	37	33	●	●

# Påvirkningsfaktorer

Tabel 2.7b. Påvirkningsfaktorer på moser.

Kode	Naturtype	Græsningsophør	Maskinel høslæt	Int. Sommergræsning	Afvanding	Grundvandindvinding	Næringsrig overfl. Vand	Gødskning	Kvælstofdeposition	Fragmentering	Invasive arter
7110	Højmose				H	M			H		M
7120	Nedbrudt højmose				H	M			H		H
7140	Hængesæk				M	H	M	M	H		M
7150	Tørvelavning	M			M			M	H	M	H
7210	Avneknippemose	M			M	M	H	M	M		
7220	Kildevæld	M			M	H	H	M	M		M
7230	Rigkær	H	M	M	H	H	H	M	M		



### 3.6 Guldsmede, sommerfugle m.m.



Grøn kølleguldsmed er en rentvandsart, der yngler i hurtigt strømmende og rene, iltrige vandløb, og den forekommer i fem store vandløbssystemer i Jylland. Stor kørguldsmed yngler særligt i rene, næringsfattige søer og vandhuller, men findes også i brunvandede skovsøer og ved gamle, delvis tilgroede tørvegrave med surt vand. Arten har to hovedudbredelsesområder i Østdanmark, henholdsvis Nordøstsjælland og Falster-Møn. Grøn mosaikguldsmed er knyttet til forskellige vande, ofte med værtsplanten krebsklo, som hunnen typisk bruger til æglægningen. Ynglehabitaterne varierer fra små vandhuller, større søer og gamle tørvegrave til vegetationsrige kanaler og digegrave med stillestående vand. Arten forekommer spredt i Nordøstsjælland, Fyn, Øst- og Sydjylland samt på Bornholm. Hedepletvinge findes kun i Nordjylland, hvor den typisk lever i overgangszonen mellem fugtige og tørre arealer på mager jord såsom fugtige heder, tørvemoser og ugødede enge med forekomst af værtsplanten djævlsbid. Sortpletlet blåfugl findes kun på Møn, hvor de foretrukne le-

vesteder er tørre, varme lokaliteter såsom overdrev, heder og klitter med forekomst af værtsplanterne timian og/eller merian samt en specifik værtsmyre. Bred vandkalv og lys skivevandkalv findes i både store og små søer, der kan være naturligt såvel som kunstigt dannede. Søerne er gerne permanente og solbeskinnede med ret klart eller brunligt vand med en bredvegetation af forskellige sumpplanter. Bred vandkalv kendes især fra Bornholm, men er også fundet på enkelte lokaliteter i Jylland. Lys skivevandkalv findes især på Bornholm og Sjælland, men er i nyere tid også fundet på en enkelt lokalitet i Jylland. Eremit (billeart) og Stellas mosskorpion er knyttet til hemsuldrende ved i hule løvtræer, ofte i forbindelse med boer af bier, hvepse og fugle. De findes især i løvtræer i gamle skove, fx dyrehaver, men også ofte i ældre park- eller alleétræer uden for skovene.

#### Bevaringsstatus

Grøn kølleguldsmed er fundet på færre lokaliteter i begge biogeografiske regioner. Udbredelsen er øget i den kontinentale region, mens den har været stabil i den atlantiske region. Stor kørguldsmed er i forbindelse med NOVANA-overvågningen udelukkende fundet i Østdanmark, men der er i de senere år gjort andre fund af arten i Jylland, på Fyn og Bornholm. Der er således tale om en overordnet positiv udvikling for arten i Danmark. Udbredelsen og arealet af levesteder for grøn mosaikguldsmed i den atlantiske region har overordnet set været stabil. I den kontinentale region har udviklingen været positiv på alle parametre. Bevaringsstatus for guldsmedene er vurderet som moderat ugunstig i de biogeografiske regioner, hvor de forekommer. Hedepletvinge er gået væsentligt frem, både i udbredelse og antallet af lokaliteter. Bevaringsstatus er dog fortsat vurde-

ret som moderat ugunstig i den kontinentale region. Hedepletvinge er registreret på en enkelt lokalitet i den atlantiske region i perioden 2012-2017 og bevaringsstatus er derfor vurderet som stærkt ugunstig. Sortpletlet blåfugl, som tidligere var kendt fra 50 lokaliteter fordelt over hele landet, findes nu kun på Møn. Bestanden af sortpletlet blåfugl i og omkring Hovblege Bakker på Møn synes stabil, men på grund af den lille bestand og meget begrænset udbredelse er bevaringsstatus fortsat vurderet som stærkt ugunstig.

Det er vanskeligt at vurdere udviklingen for bred vandkalv og lys skivevandkalv, men der er indikationer på, at arterne kan være mere udbredte end tidligere antaget. Bevaringsstatus for både bred vandkalv og lys skivevandkalv, som kun er fundet på ganske få lokaliteter, er vurderet som stærkt ugunstig. Eremit er, bortset fra fund af eremitrester ved Odder i 2013, ikke fundet på nye lokaliteter i perioden 1999-2015. Eremit har en ringe spredningsevne og de kendte lokaliteter udgør dermed isolerede bestande, der næppe er levedygtige på sigt. Bevaringsstatus for eremit er derfor vurderet som stærkt ugunstig. Stellas mosskorpion kendes fra seks lokaliteter på Sjælland og i Østjylland, men er ikke fundet i den seneste overvågningsperiode. Stellas mosskorpion er yderst vanskelig at overvåge på grund af dens skjulte levevis og det er derfor ikke muligt at vurdere udviklingen. Bevaringsstatus er vurderet som ukendt.

Foto 3.6. Sortpletlet blåfugl, *Saxifraga*.

Tabel 3.6b. Påvirkningsfaktorer på guldsmede og sommerfugle m.m.

Kode	Artsnavn	Eutrofiering	Fiskeri/trawl	Fjernes gamle træer	Fjernelse af dødt ved	Faldning af store træer	Græsning/ophug	Gødskning	Indavl	Overvåkning	Ingen påvirkninger
1037	Grøn kølleguldsmed										M
1042	Stor kørguldsmed	M						M			
1048	Grøn mosaikguldsmed	M						M			
1058	Sortpletlet blåfugl	H					H		H	M	
1065	Hedepletvinge	M					H	M		H	
1081	Bred vandkalv	H									
1082	Lys skivevandkalv	H	M								
1936	Stellas mosskorpion			H	H	H					
6966	Eremit			H	H	H					

#### Påvirkningsfaktorer

Guldsmede er generelt følsomme over for eutrofiering, opfyldning og dræning af vandhuller m.v. I de tilfælde, hvor der er set en fremgang, skyldes det efter alt at domme et resultat af en forbedret vandkvalitet. Hedepletvinge og sortpletlet blåfugl, som begge er tilknyttet lysåbne og næringsfattige naturtyper i form af ugødede, ekstensivt græssede enge og overdrev, er under påvirkning af eutrofiering, tilgroning og ændringer i landbrugsdrift i form af fx uhensigtsmæssig afgræsning – samt fragmentering af bestande med øget risiko for indavl. Vandkalve, som alle er tilknyttede vandhuller, søer, kanaler og vandløb er generelt følsomme over for eutrofiering af vandhuller m.v. Eremit og stellas mosskorpions levested i gamle, hule træer er sjældne og mange lokaliteter mangler de træer, der på sigt kan udvikle sig til egnede værtstræer for de to arter.

Tabel 3.6a. Statusvurderinger for guldsmede og sommerfugle m.m. i de to biogeografiske regioner. Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1037	Grøn kølleguldsmed	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1042	Stor kørguldsmed	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1048	Grøn mosaikguldsmed	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1058	Sortpletlet blåfugl	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1065	Hedepletvinge	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1081	Bred vandkalv	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1082	Lys skivevandkalv	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1936	Stellas mosskorpion	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
6966	Eremit	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tabel 3.6c. Udbredelsesareal, bestandsstørrelse samt procentandel i Natura 2000-områder og Natura 2000-udvikling for guldsmede og sommerfugle m.m. i de to biogeografiske regioner. Forklaring og symboler ses Tabel 3.1c side 33.

Kode	Artsnavn	Bilag	Udbredelsesareal km <sup>2</sup>		Bestandsstørrelse		N2000 Pct		N2000 Udvikling	
			ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1037	Grøn kølleguldsmed	II,IV	4587	3098	25 lok	21 lok	60	52	+	+
1042	Stor kørguldsmed	II,IV		2290		20 lok		60		+
1048	Grøn mosaikguldsmed	IV	2530	7339	12 lok	35 lok				+
1058	Sortpletlet blåfugl	IV		37		2 lok		100		+
1065	Hedepletvinge	II	59	2212	1 lok	78 lok		49		+
1081	Bred vandkalv	II,IV		100						+
1082	Lys skivevandkalv	II,IV		327		9 lok		67		+
1936	Stellas mosskorpion	II		0		0 lok		0		x
6966	Eremit	II,IV		1245		13 lok		46		+



# Bevaringsstatus (guldsmede og sommerfugle m.m.)

**Tabel 3.6a.** Statusvurderinger for guldsmede og sommerfugle m.m. i de to biogeografiske regioner.  
Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1037	Grøn kølleguldsmed	=	+	●	-	=	=	●	●	●	-
1042	Stor kærguldsmed	○	+	○	+	○	+	○	●	○	+
1048	Grøn mosaikguldsmed	=	+	-	+	=	+	●	●	-	+
1058	Sortpletet blåfugl	○	=	○	-	○	=	○	●	○	-
1065	Hedepletvinge	+	+	+	+	=	+	●	●	+	+
1081	Bred vandkalv	○	×	○	●	○	×	○	●	○	●
1082	Lys skivevandkalv	○	=	○	=	○	×	○	●	○	=
1936	Stellas mosskorpion	○	×	○	×	○	×	○	○	○	×
6966	Eremit	○	=	○	=	○	=	○	●	○	=



# Udbredelse, bestandsstørrelse og Natura 2000

**Tabel 3.6c.** Udbredelsesareal, bestandsstørrelse samt procentandel i Natura 2000-områder og Natura 2000-udvikling for guldsmede og sommerfugle m.m. i de to biogeografiske regioner. Forklaring og symboler ses Tabel 3.1c side 33.

Kode	Artsnavn	Bilag	Udbredelsesareal km <sup>2</sup>		Bestandsstørrelse		N2000 Pct		N2000 Udvikling	
			ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1037	Grøn kølleguldsmed	II,IV	4587	3098	25 lok	21 lok	60	52	–	=
1042	Stor kærguldsmed	II,IV		2290		20 lok		60	○	=
1048	Grøn mosaikguldsmed	IV	2530	7339	12 lok	35 lok			○	○
1058	Sortplettet blåfugl	IV		37		2 lok		100	○	=
1065	Hedepletvinge	II	59	2212	1 lok	78 lok		49	○	+
1081	Bred vandkalv	II,IV		100					○	=
1082	Lys skivevandkalv	II,IV		327		9 lok		67	○	=
1936	Stellas mosskorpion	II		0		0 lok		0	○	×
6966	Eremit	II,IV		1245		13 lok		46	○	–

# Påvirkningsfaktorer

Tabel 3.6b. Påvirkningsfaktorer på guldsmede og sommerfugle m.m..

Kode	Artsnavn	Eutrofiering	Fiskeri, trawl	Fjerne gamle træer	Fjernelse af dødt ved	Fældning af store træer	Græsningsophør	Gødskning	Indavl	Overgræsning	Ingen påvirkninger
1037	Grøn kølleguldsmed										M
1042	Stor kærguldsmed	M						M			
1048	Grøn mosaikguldsmed	M						M			
1058	Sortpletet blåfugl	H					H		H	M	
1065	Hedepletvinge	M					H	M		H	
1081	Bred vandkalv	H									
1082	Lys skivevandkalv	H	M								
1936	Stellas mosskorpion			H	H	H					
6966	Eremit			H	H	H					

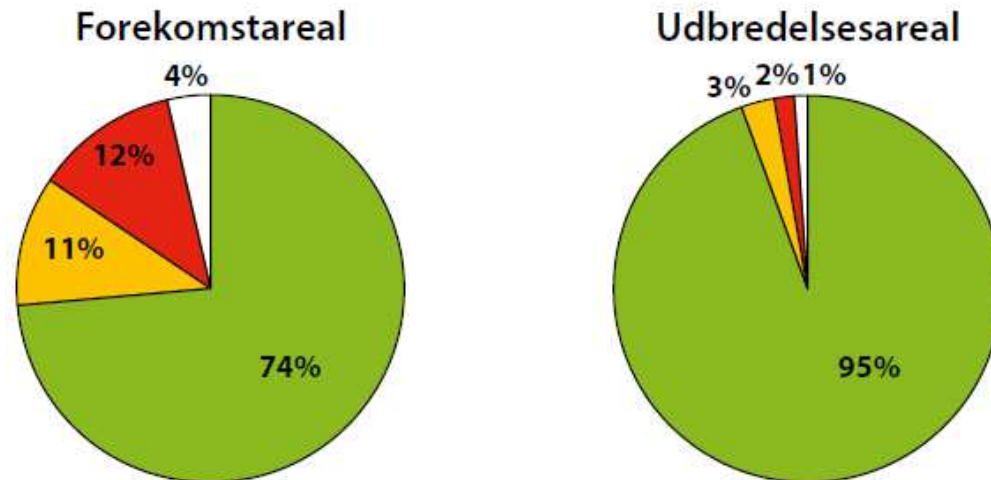


# AREAL OG UDBREDELSE

Areal (kendte eller skønnede areal med naturtypen)

*Er der tilstrækkeligt areal til en langsigtet opretholdelse af levesteder for de arter, der er knyttet til naturtypen?*

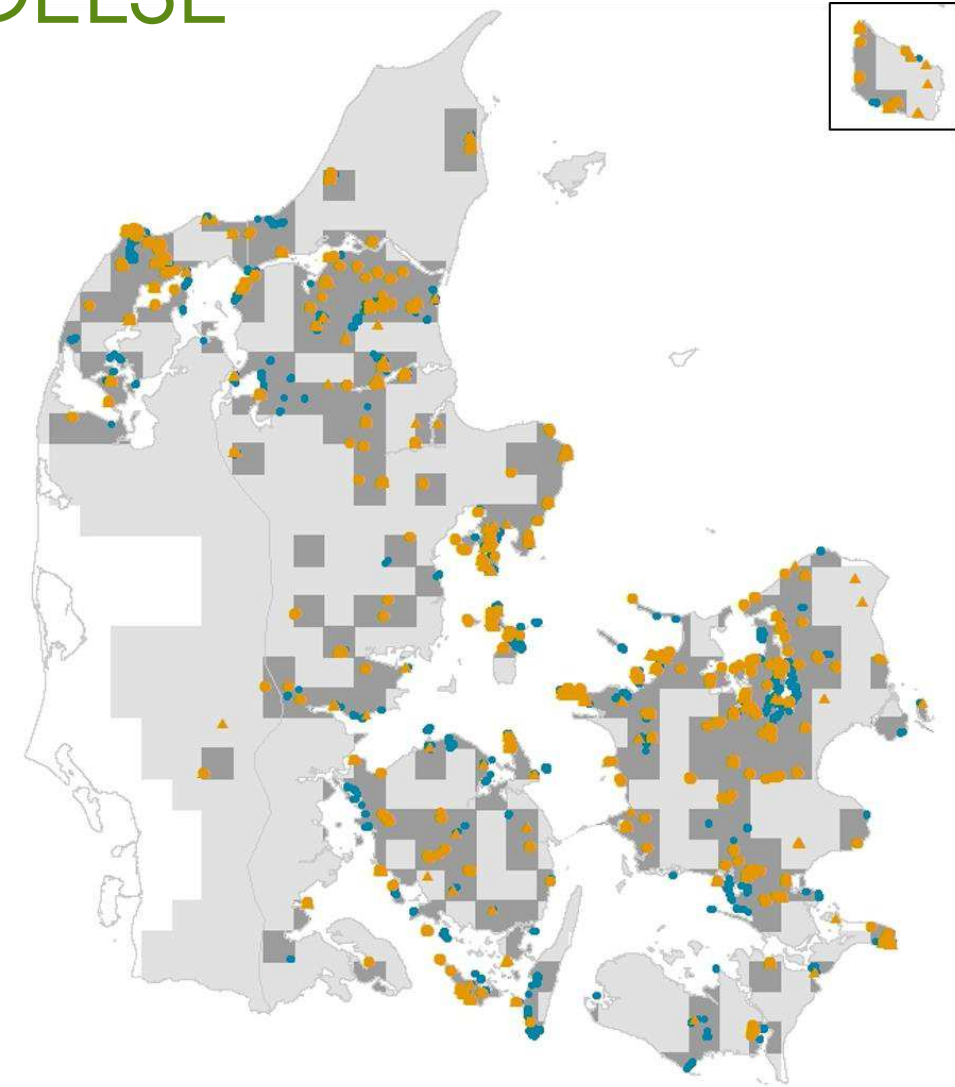
- JA for mange naturtyper (dog ikke for vandløb, indlandsheder, overdrev, aktive højmoser)



Udbredelse (arealet der omslutter alle forekomster)

*Findes naturtypen i en tilstrækkelig stor del af landet?*

- JA for langt de fleste naturtyper



# STRUKTUR OG FUNKTION

*Er de økologiske rammebetingelser, der er nødvendige for en langsigtet opretholdelse af naturtypen til stede?*

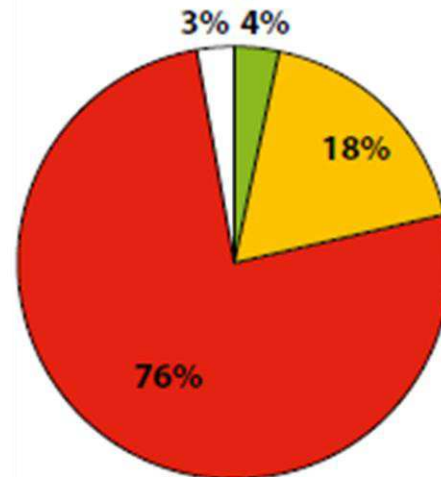
NEJ for hovedparten af naturtyperne

Ingen faste retningslinjer fra EU

## Naturtypernes strukturer

- artssammensætning,
- aldersstruktur,
- højdeklasser,
- vedplantedækning,
- dødt ved og hulheder i træer
- pH og næringstilgængelighed
- m.fl.

Struktur og funktion



## Naturtypernes funktioner (processer)

- fragmentering,
- brand,
- hydrologi
- naturlig dynamik (fx bar jord)
- græsning
- næringstofdynamik
- m.fl.

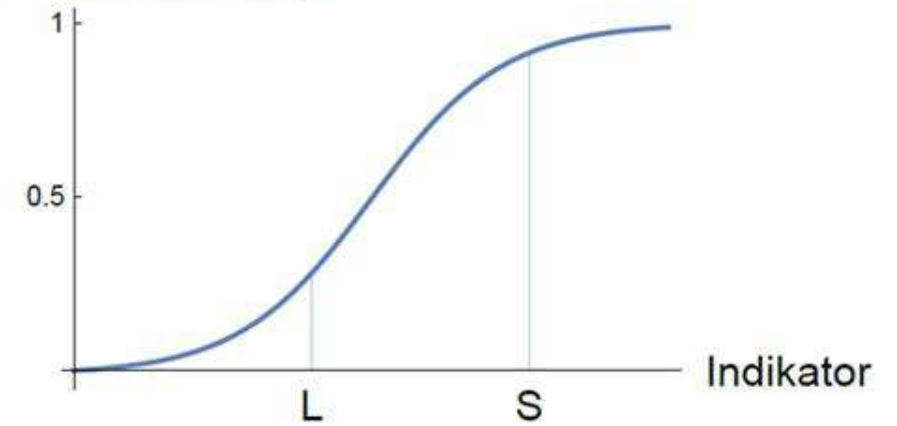
Indikatorer i NOVANA overvågningen



# KONCEPT FOR STATUSVURDERING

1. Påvirkningsfaktorer/trusselsbillede
2. Udvalgelse af indikatorer
3. Hvornår er tilstanden god nok?
4. Hvor stor en arealandel har en god tilstand?
5. Vurdering af status ud fra EU guidelines
6. Udviklingstendenser (er der fremgang eller tilbagegang?)

P (god bevaringstilstand)



>90 % i god tilstand = **gunstig**

75-90 % i god tilstand = **moderat ugunstig**

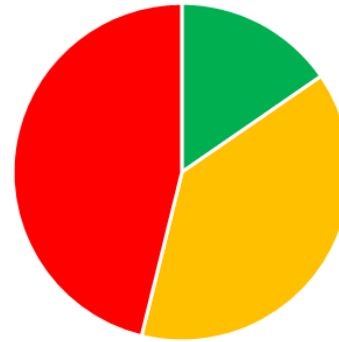
<75 % i god tilstand = **stærkt ugunstig**

# KYSTENS NATUR (15 NATURTYPER)

## Gunstig bevaringsstatus

- 15 % af naturtyperne
- 34-60 % af arealet

Strande og strandenge



- 6 % af naturtyperne
- 49-69 % af arealet

Klitter



## Natura2000 andel

- 72% af arealet

- 61% af arealet

- Den mindst påvirkede natur
- Trusler: Mangler naturlige forstyrrelser (græsning, oversvømmelser, erosion og sandpålejrning)
- DK rummer en stor andel af EU arealet (> 80 % af de atlantiske klitheder)
- Stor andel af arealet ligger inden for Natura2000 områderne
- Store sammenhængende arealer





# HEDER, OVERDREV OG ENGE (10 NATURTYPER)



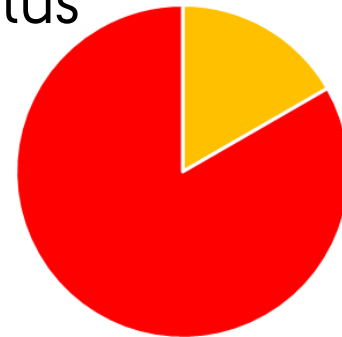
## Gunstig bevaringsstatus

- 0 % af naturtyperne
- 7-50 % af arealet

## Natura2000 andel

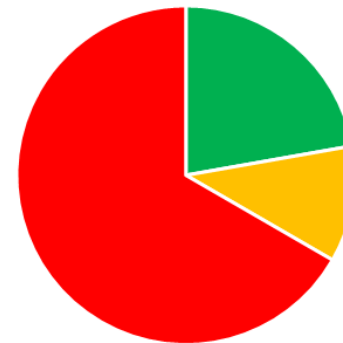
- 45% af arealet

Indlandsklitter, hede og krat



- 22 % af naturtyperne
- 22-61 % af arealet

Overdrev, eng og klipper



- 33% af arealet

- Nogle af de mere påvirkede naturtyper (længere vej til en gunstig tilstand)
- Trusler: Eutrofiering, mangel på græsning og invasive arter (hederne)
- For overdrev en lille arealandel inden for Natura2000 områderne
- Typisk mange små arealer

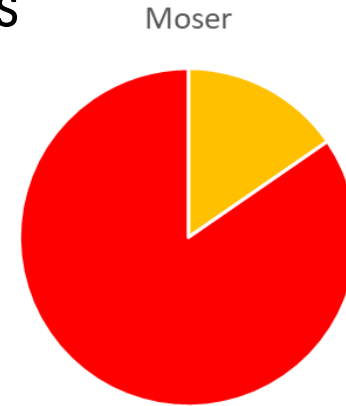
# MOSER (7 NATURTYPER)

## Gunstig bevaringsstatus

- 0 % af naturtyperne
- 7-34 % af arealet

## Natura2000 andel

- 39% af arealet



- Nogle af de mere påvirkede naturtyper (lang vej til en gunstig tilstand)
- Trusler: Afvanding, eutrofiering, mangel på græsning, invasive arter (særligt de sure mosetyper)
- Mindre arealandel inden for Natura2000 områderne (særligt for hængesæk, kildevæld og rigkær)
- Mange små arealer (undtaget Lille Vildmose)





# SKOVE (10 NATURTYPER)

## Gunstig bevaringsstatus

- 0 % af naturtyperne
- 0-1 % af arealet

## Natura2000 andel

- 21% af arealet



Påvirkningsfaktorer	Høj	Middel
Fjernelse af døde og døende træer	10	
Fældning af store træer	10	
Udtynding af bevoksning	8	2
Kvælstofdeposition	7	3
Træfældning	6	4
Afvanding i skov	3	7
Forekomst af invasive arter	2	5
Grundvandsindvinding	2	

- Meget få skove er i god tilstand (meget lang vej til en gunstig tilstand)
- Trusler: Mangel på dødt ved, gamle træer og blomstrende træer og buske
- Lille arealandel inden for Natura2000 områderne



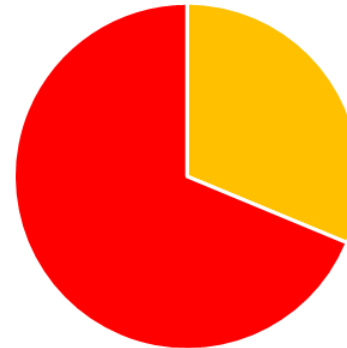
# HAV, SØ OG VANDLØB (16 NATURTYPER)



## Gunstig bevaringsstatus

- 0 % af naturtyperne
- 17 % af arealet

Sø og vandløb



## Natura2000 andel

- 39% af arealet

- 7 % af naturtyperne
- 3 % af arealet

Marin

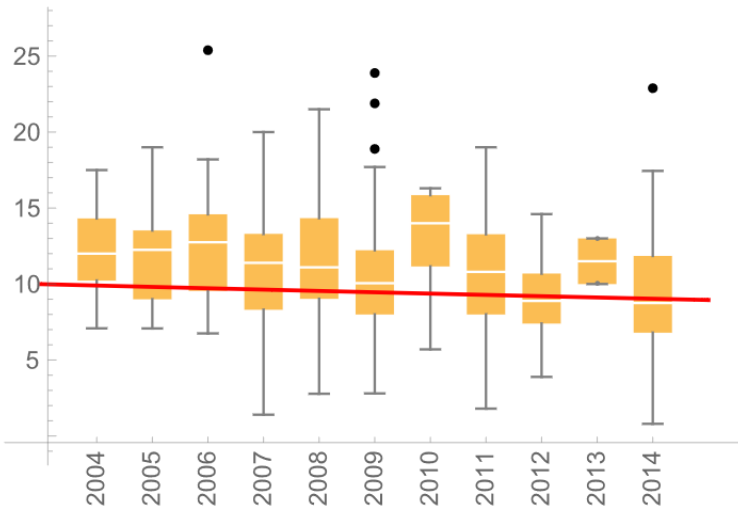


- Meget få arealer er i en god tilstand
- Trusler: næringspåvirkning (hav og sø), ændret hydrologi/grødeskæring (vandløb), invasive arter (hav),
- Vandløb har lille arealandel inden for Natura2000 områderne
- Søarealet er fordelt på mange små arealer



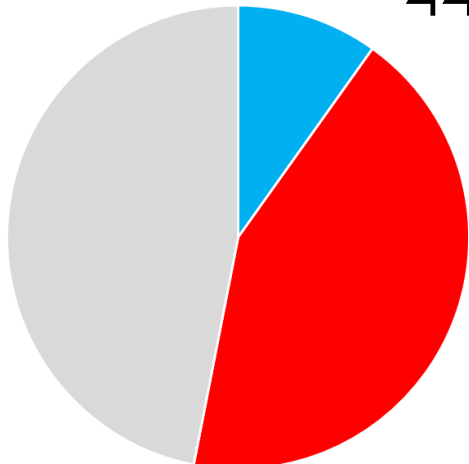
Antal følsomme arter på kalkoverdrev

# UDVIKLINGSTENDENSER



Figur 6210.2.2b Udvikling i antal følsomme arter på kalkoverdrev i perioden 2004-2015.

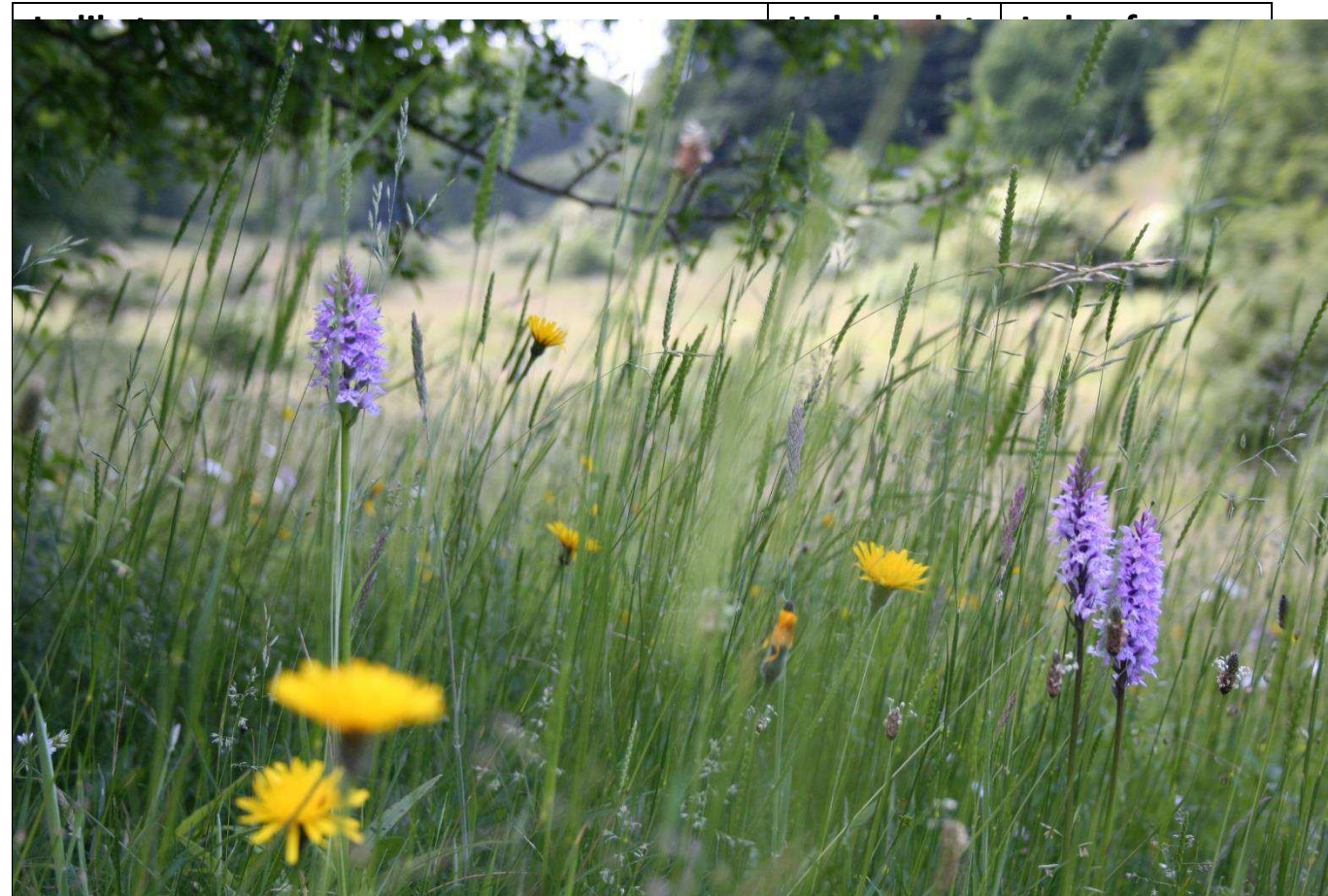
44 terrestriske naturtyper



10 % stabile

43 % tilbagegang

47 % ukendt

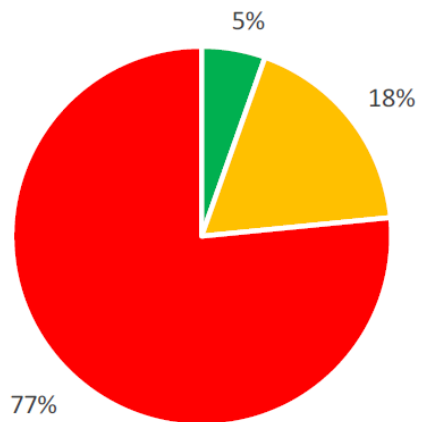
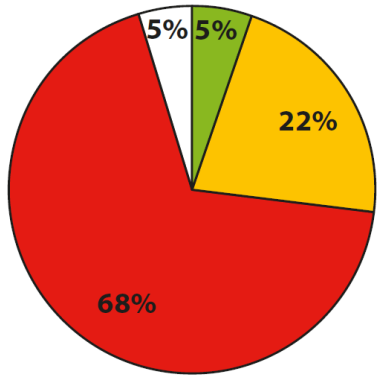


Udbredelse af græsning	Stabil	Tilbagegang
Dækning af høje vedplanter (%)	Tilbagegang	Tilbagegang
Vegetationshøjde (cm)	Tilbagegang	Tilbagegang

# ÆNDRINGER SIDEN 2013

## En større andel af naturtyperne har stærkt ugunstig status

- Forværing i tilstanden for mange naturtyper
- Forbedret datagrundlag
  - overvågningsdata for alle naturtyper,
  - længere tidsserier (muligt at beregne trends for 28 ud af 44 naturtyper)
  - udvidet stationsnet med bedre geografisk dækning (herunder skove uden for habitatområderne)
- Metodiske ændringer (indikatorvalg, kriterieværdier og beregningsmetoder)
- EUs kriterier for en gunstig struktur og funktion er præciseret (90 % af arealet skal være i “good condition” for at status er gunstig)





# Bevaringsstatus for arter

---

## Artsgrupper

Pattedyr (6)

Flagermus (16)

Havpattedyr (8)

Fisk og krebsdyr (12)

Padder (11) og krybdyr (1)

Guldsmede (3), sommerfugle (2), biller (3) og mosskorpioner (1)

Snegle (4), muslinger (2) og igler (1)

Karplanter (8), mosser (5) og laver (1)

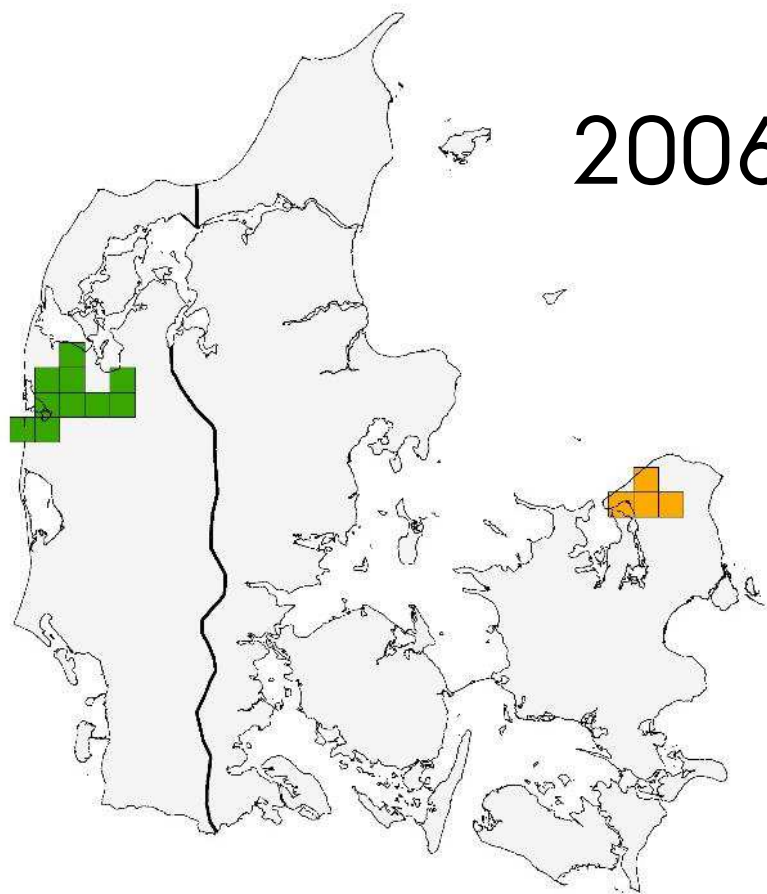
# Pattedyr



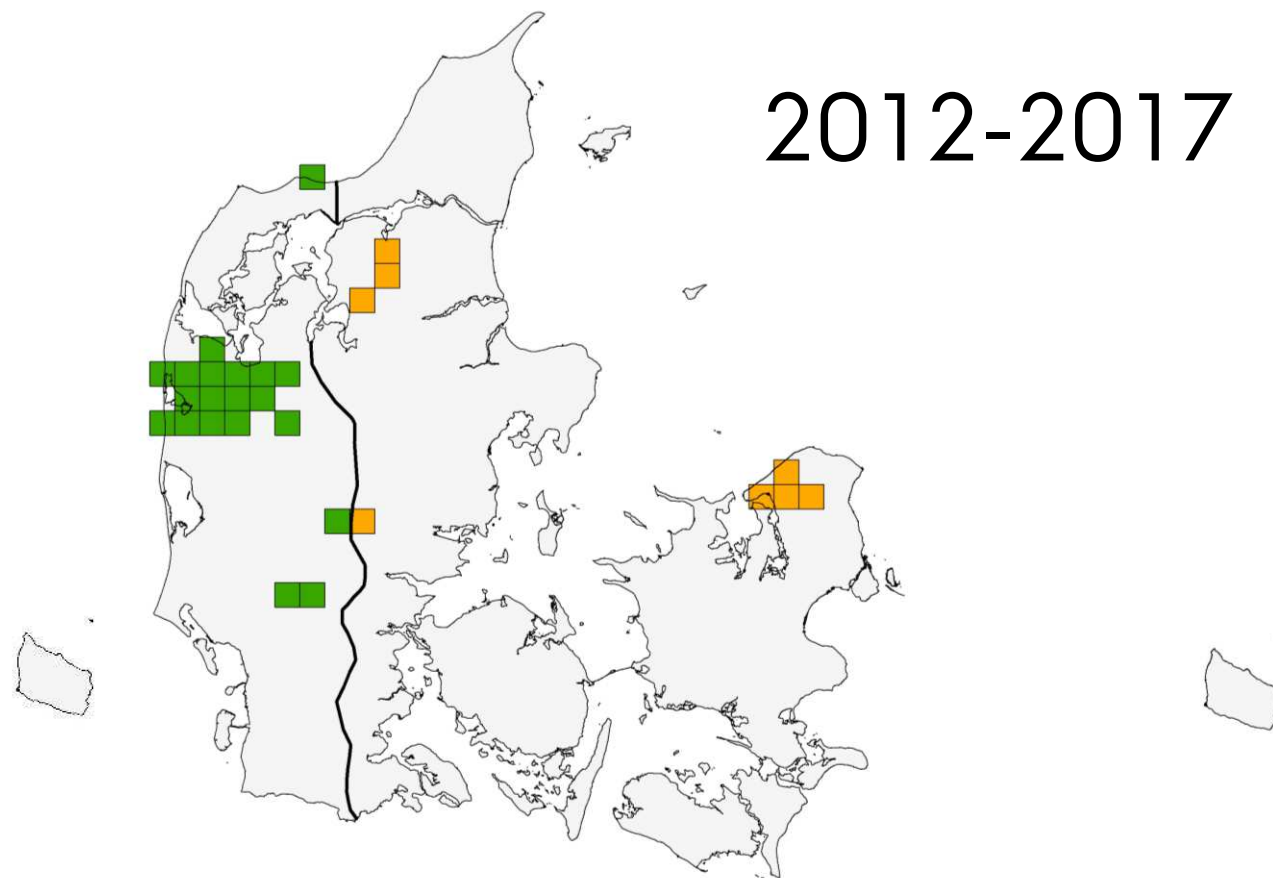
Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1337	Bæver	+	○	+	○	=	○	●	○	+	○
1341	Hasselmus	○	-	○	-	○	-	○	●	○	-
1343	Birkemus	?	?	?	?	-	-	○	○	×	×
1355	Odder	=	+	?	+	=	=	●	●	×	+
1357	Skovmår	=	=	?	?	?	?	○	○	×	×
1358	Ilder	=	=	-	-	-	-	●	●	-	-



# Bæver



2006-2011



2012-2017

# Flagermus

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1308	Bredøret flagermus	○	=	○	?	○	?	○	○	○	×
1309	Pipistrelflagermus	+	+	+	+	+	=	●	●	+	+
1312	Brunflagermus	+	+	+	+	=	=	●	●	+	+
1313	Nordflagermus	○	+	○	+	○	?	○	○	○	+
1314	Vandflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	×	=
1317	Troldflagermus	=	=	+	?	=	=	●	●	+	×
1318	Damflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	×	×
1320	Brandts flagermus	?	?	?	?	?	?	○	○	×	×
1322	Frynseflagermus	?	=	?	?	?	?	○	●	×	×
1323	Bechsteins flagermus	○	?	○	?	○	×	○	●	○	×
1326	Langøret flagermus	?	=	?	?	?	=	○	●	×	×
1327	Sydflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	=	×
1330	Skægflagermus	○	?	○	?	○	?	○	○	○	×
1331	Leislers flagermus	○	×	○	×	○	?	○	○	○	×
1332	Skimmelflagermus	+	=	+	?	?	=	●	●	+	×
5009	Dværgflagermus	+	=	+	?	+	=	●	●	+	×





# Flagermus

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1308	Bredøret flagermus	○	=	○	?	○	?	○	○	○	×
1309	Pipistrelflagermus	+	+	+	+	+	=	●	●	+	+
1312	Brunflagermus	+	+	+	+	=	=	●	●	+	+
1313	Nordflagermus	○	+	○	+	○	?	○	○	○	+
1314	Vandflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	×	=
1317	Troldflagermus	=	=	+	?	=	=	●	●	+	×
1318	Damflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	×	×
1320	Brandts flagermus	?	?	?	?	?	?	○	○	×	×
1322	Frynseflagermus	?	=	?	?	?	?	○	●	×	×
1323	Bechsteins flagermus	○	?	○	?	○	×	○	●	○	×
1326	Langøret flagermus	?	=	?	?	?	=	○	●	×	×
1327	Sydflagermus	=	=	?	?	=	=	●	●	=	×
1330	Skægflagermus	○	?	○	?	○	?	○	○	○	×
1331	Leislers flagermus	○	×	○	×	○	?	○	○	○	×
1332	Skimmelflagermus	+	=	+	?	?	=	●	●	+	×
5009	Dværgflagermus	+	=	+	?	+	=	●	●	+	×

## Påvirkningsfaktorer på flagermus

- Bebyggelse
- Intensivt landbrug
- Forstyrrelser
- Ændret hydrologi
- Intensivt skovbrug

# Havpattedyr

Tabel 3.3a. Statusvurderinger for havpattedyr i de to marine regioner. Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1351	Marsvin	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1364	Gråsæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+
1365	Spættet sæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+
2027	Spækhugger	×	○	×	○	×	○	○	○	×	○
2029	Langluffet grindehval	×	○	×	○	×	○	○	○	×	○
2032	Hvidnæse delfin	?	○	×	○	×	○	●	○	=	○
2618	Vågehval	?	○	×	○	×	○	●	○	=	○
2621	Finhval	×	○	×	○	×	○	○	○	×	○



# Marsvin

Tre bestande:

- Nordsøen, Skagerak, nordlige Kattegat
- Sydlige Kattegat, Bælthavet
- Østersøen



Tabel 3.3a. Statusvurderinger for havpattedyr i de to marine regioner. Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1351	Marsvin	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1364	Gråsæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+
1365	Spættet sæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+

# Gråsæl

To bestande:

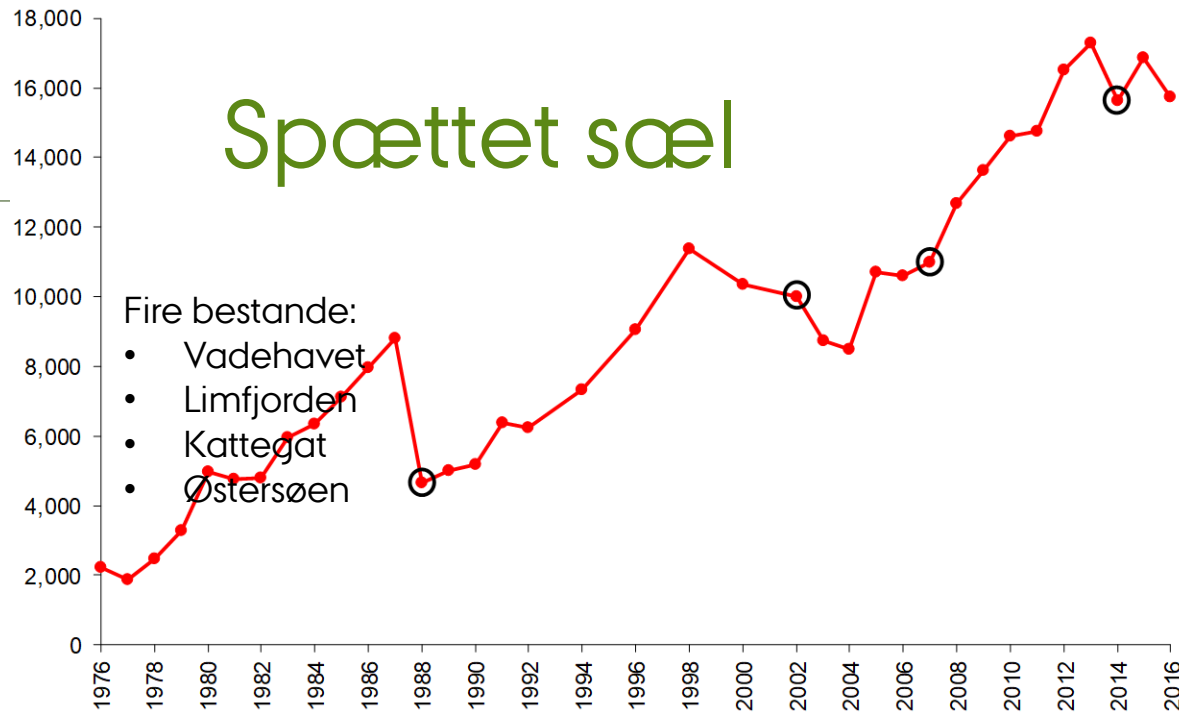
- Nordsøen inkl. Vadehavet
- Østersøen



Tabel 3.3a. Statusvurderinger for havpattedyr i de to marine regioner. Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1351	Marsvin	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1364	Gråsæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+
1365	Spættet sæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+





Tabel 3.3a. Statusvurderinger for havpattedyr i de to marine regioner. Symboler ses Tabel 3.1a side 32.

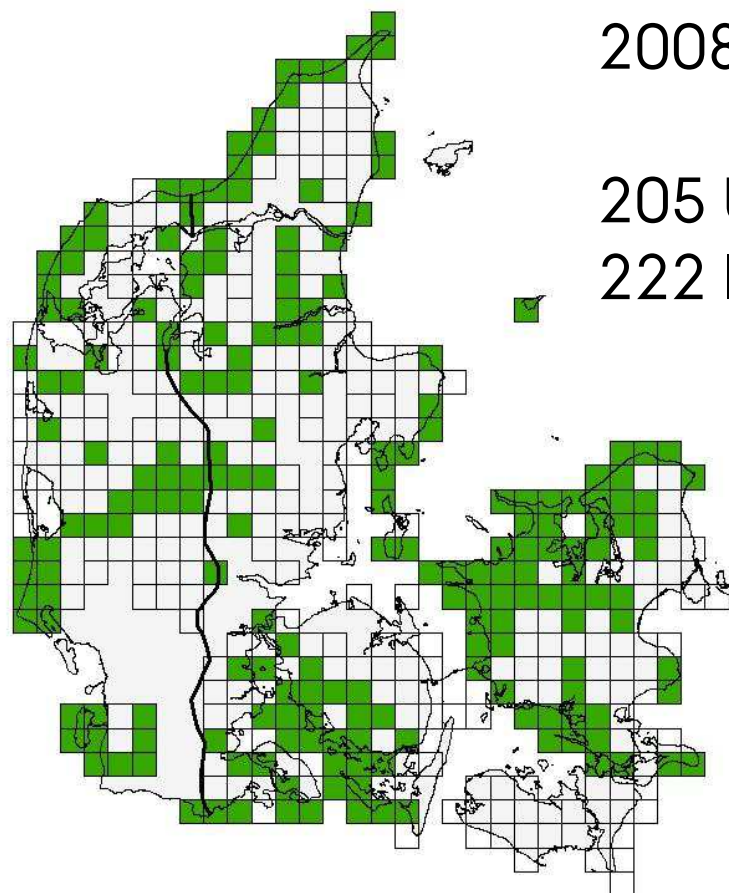
Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1351	Marsvin	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1364	Gråsæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+
1365	Spættet sæl	=	=	+	+	=	=	●	●	+	+

# Padder og krybdyr



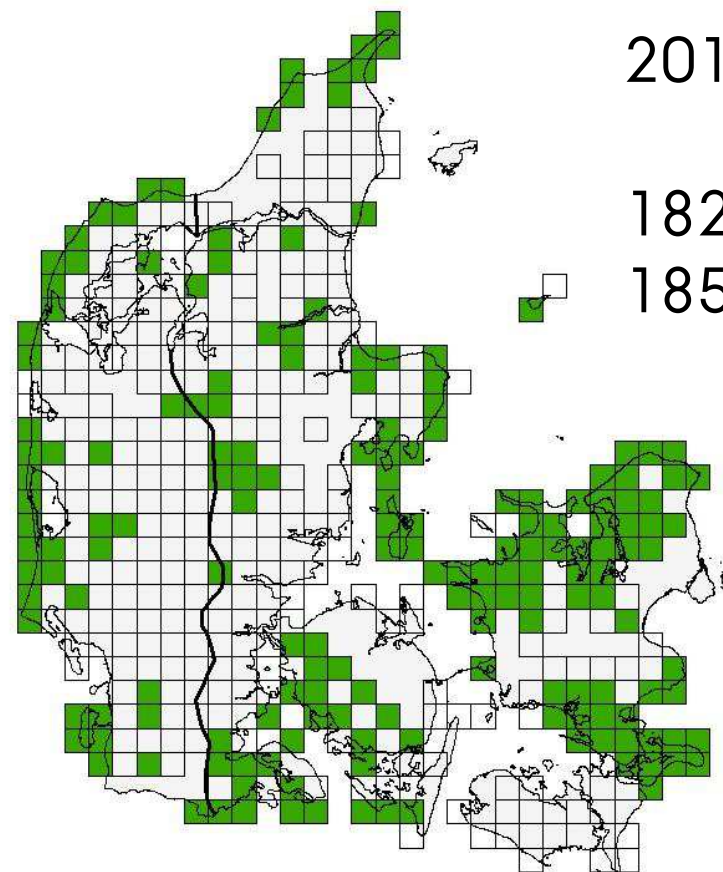
Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1166	Stor vandsalamander	=	-	-	-	×	-	●	●	-	-
1188	Klokkefrø	○	-	○	+	○	×	○	●	○	+
1197	Løgfrø	+	+	+	+	=	+	●	●	+	+
1203	Løvfrø	○	=	○	+	○	=	○	●	○	+
1209	Springfrø	○	-	○	-	○	=	○	●	○	-
1213	Butsnudet frø	=	-	-	-	=	=	●	●	-	-
1214	Spidssnudet frø	=	-	-	-	=	=	●	●	-	-
1261	Markfirben	-	-	-	-	×	×	●	●	-	-
6284	Strandtudse	-	-	+	=	=	=	●	●	+	=
6938	Latterfrø	○	×	○	×	○	×	○	○	○	×
6976	Grøn frø	×	×	×	×	×	×	●	●	×	×
6997	Grønbroget tudse	○	-	○	=	○	×	○	●	○	=

# Markfirben



2008-2010

205 UTM-kvadrater  
222 lokaliteter



2014-2015

182 UTM-kvadrater  
185 lokaliteter



# Strandtudse



Kode	Artsnavn	U	U	U	U	U	U				
1166	Stor vandsalamander										
1188	Klokkefrø										
1197	Løgfrø										
1203	Løvfrø										
1209	Springfrø										
1213	Butsnudet frø										
1214	Spidssnudet frø										
1261	Markfirben										
6284	Strandtudse	-	-	+	=	=	=	●	●	+	=
6938	Latterfrø	○	×	○	×	○	×	○	○	○	×
6976	Grøn frø	×	×	×	×	×	×	●	●	×	×
6997	Grønbroget tudse	○	-	○	=	○	×	○	●	○	=

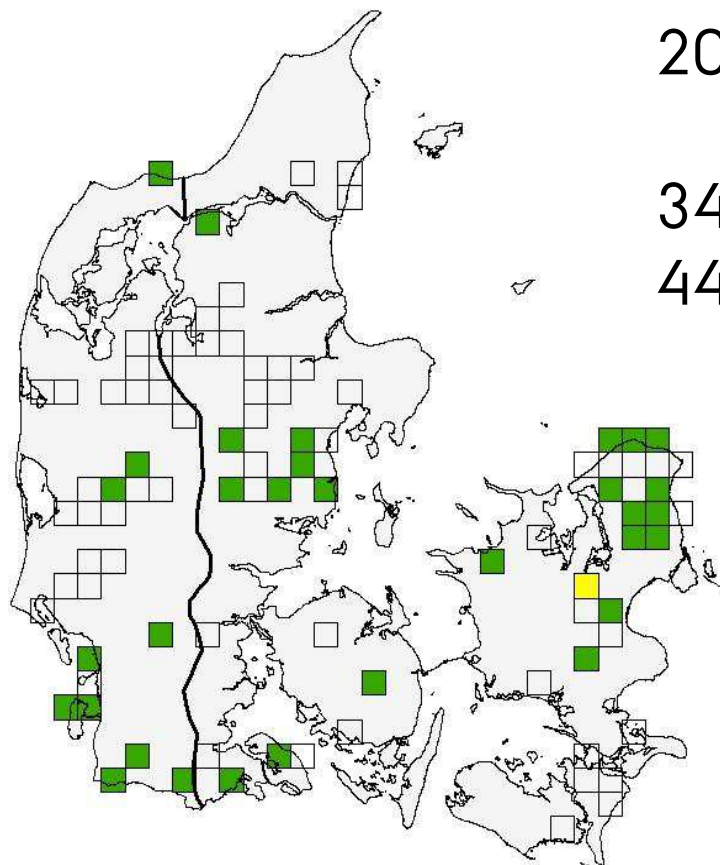
# Guldsmede, sommerfugle mm



Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1037	Grøn kølleguldsmed	=	+	●	-	=	=	●	●	●	-
1042	Stor kærguldsmed	○	+	○	+	○	+	○	●	○	+
1048	Grøn mosaikguldsmed	=	+	-	+	=	+	●	●	-	+
1058	Sortplettet blåfugl	○	=	○	-	○	=	○	●	○	-
1065	Hedepletvinge	+	+	+	+	=	+	●	●	+	+
1081	Bred vandkalv	○	×	○	●	○	×	○	●	○	●
1082	Lys skivevandkalv	○	=	○	=	○	×	○	●	○	=
1936	Stellas mosskorpion	○	×	○	×	○	×	○	○	○	×
6966	Eremit	○	=	○	=	○	=	○	●	○	=

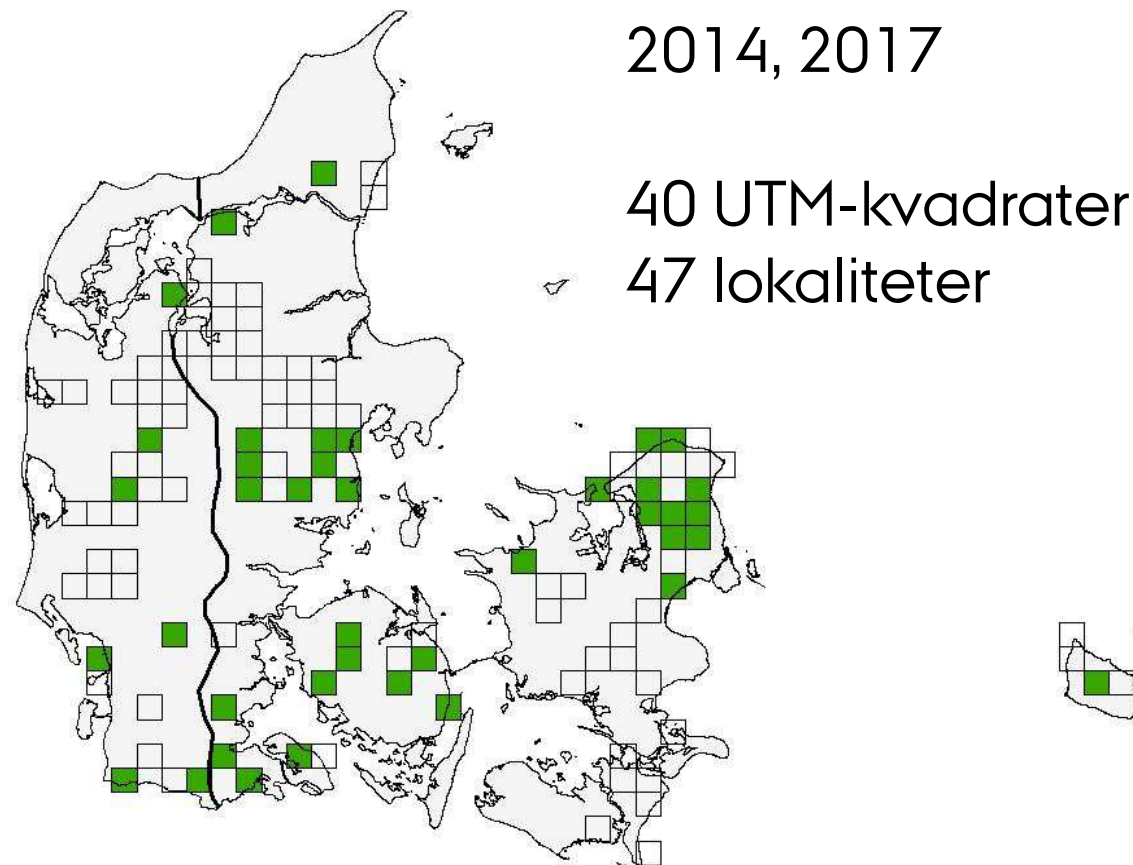


# Grøn mosaikguldsmed



2004, 2007, 2011

34 UTM-kvadrater  
44 lokaliteter



2014, 2017

40 UTM-kvadrater  
47 lokaliteter



# Snegle

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1013	Kildevældsvindelsnegl	×	×	×	×	×	×	●	●	×	×
1014	Skæv vindelsnegl	○	+	○	+	○	×	○	●	○	+
1016	Sumpvindelsnegl	○	=	○	+	○	=	○	●	○	=
1026	Vinbjergsnegl	×	×	×	×	×	×	○	○	×	×



oktober 2019

# Karplanter, mosser og laver

Kode	Artsnavn	Udbredelse		Bestandsstørrelse		Levested		Fremtidsudsigter		Bevaringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1378	Rensdyrlav sp.	-	-	-	-	-	-	●	●	✗	✗
1386	Grøn buxbamia	○	+	○	+	○	✗	○	●	○	+
1400	Almindelig hvidmos	-	-	-	-	-	-	○	○	-	-
1409	Tørvemos sp.	-	-	-	-	-	-	●	●	✗	✗
1413	Ulvefod sp.	-	-	-	-	-	-	○	○	✗	✗
1419	Enkelt månerude	○	+	○	-	○	=	○	●	○	-
1528	Gul stenbræk	○	=	○	-	○	=	○	●	○	-
1614	Krybende sumpskærm	○	○	○	○	○	○	○	●	○	●
1762	Guldblomme	-	-	-	-	-	-	●	●	-	-
1831	Vandranke	-	○	+	○	=	○	●	○	+	○
1833	Liden najade	=	○	-	○	?	○	●	○	-	○
1902	Fruesko	○	=	○	+	○	=	○	●	○	+
1903	Mygblomst	○	=	○	=	○	=	○	●	○	=
6216	Blank seglmos	+	+	=	=	=	=	●	●	=	=

# Karplanter, mosser og laver

Tabel 3.8b. Påvirkningsfaktorer på karplanter, mosser og laver.

Kode	Artsnavn	Afvanding	Eutrofiering	Fjerne gl. træer/dødt ved	Græsningsophør	Indavl	Invasive arter	Konkurrence	Kvælstofdeposition	Int. sommergræsning	Opgravning
1378	Rensdyrlav sp.		M		H		H		H	M	
1386	Grøn buxbamia			M					M		
1400	Almindelig hvidmos										
1409	Tørvemos sp.	H					M		H		
1413	Ulvefod sp.		M		H		H		H	M	
1419	Enkelt månerude		M		M						
1528	Gul stenbræk	H	H		H				M		
1614	Krybende sumpskærm										
1762	Guldblomme		H		H		M		H	H	
1831	Vandranke	H	H					M	M		
1833	Liden najade	M	H					H	M		
1902	Fruesco		M			H					H
1903	Mygblomst	H	M		M				M		
6216	Blank seglmos	H	H		H				M		





Tak for opmærksomheden

